

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Гаврильєв В.М., Бондаренко В.В., Бойко І.В.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Стаття присвячена питанню оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Розглянуто різні підходи до визначення критеріїв оцінювання. Схарактеризовано переваги рейтингової системи. Проаналізовано зарубіжний досвід оцінювання успішності студентів.

Ключові слова: кредитно-модульна система, вища освіта, оцінювання знань.

Успіхи навчально-пізнавальної діяльності студентів (НПДС) характеризуються кількісними та якісними показниками, що виражаються і фіксуються оцінкою.

Оцінювання знань - визначення й вираження в умовних одиницях (балах), а також у оцінних судженнях викладача знань, умінь і навичок студентів відповідно до вимог навчальних програм. У сучасній педагогіці вищої школи спостерігаються різні підходи до визначення критеріїв оцінювання результатів НПДС. Так, А. Бойко пропонує за об'єкт оцінювання брати структурні компоненти навчальної діяльності, а саме:

1. Змістовий компонент - обсяг знань про об'єкт вивчення (відповідно до навчальних програм, державних стандартів). При оцінюванні підлягають аналізу такі характеристики знань: повнота, правильність, логічність, усвідомленість (розуміння, виокремлення головного і другорядного); вербалізація, тобто словесне оформлення (переказ, пояснення); вміння застосовувати знання тощо.

2. Операційно-організаційний компонент - здатність студента обирати способи дій з огляду на навчальну програму з оцінюваної дисципліни (предметні дії); індивідуальні розумові здібності, тобто вміння порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати тощо (розумові дії); навички аналізувати, планувати, організовувати, контролювати процес і результати виконання завдання, діяльність загалом (загальнонавчальні дії). Підлягають аналізу також правильність, самостійність виконання за умов новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові); розуміння та словесне оформлення: відтворення (переказ), пояснення, застосування в умовах новизни тощо.

3. Емоційно-мотиваційний компонент - ставлення до навчання (байдуже, недостатньо позитивне, зацікавлене, яскраво виражене, позитивне).

Саме ці характеристики можуть бути взяті за основу визначення рівня навчальних досягнень, загальних критеріїв їх оцінювання та відповідних оцінок (у балах).

Критеріями оцінювання можуть бути характер засвоєння вже відомого знання (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота і точність знань); якість виявленого студентом знання, логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення; ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, уміннями і навичками застосування засвоєних знань на практиці; оволодіння досвідом творчої діяльності; якість виконання роботи (зовнішнє оформлення, темп виконання, ретельність тощо).

Деякі педагоги основним критерієм оцінювання НПДС вважають рівень знань: репродуктивний (знання є свідомо сприйнятою, зафіксованою в пам'яті та відтворюваною об'єктивною інформацією про предмети пізнання); реконструктивний (знання виявляються в готовності та вмінні студента застосувати їх у подібних, стандартних або варіативних умовах); творчий (студенти можуть продуктивно застосувати знання і засвоєні способи дій у нетипових ситуаціях).

Нині багато педагогів виробляють власний підхід до оцінювання знань, умінь і навичок студентів. На думку деяких із них, у оцінюванні слід виходити з кількості та змісту допущених студентом помилок. Вони аргументують свою точку зору тим, що в окремих видах спорту виступ без помилок і недоліків оцінюється максимальним числом балів, а за допущені помилки і недоліки знижується оцінка (гімнастика, акробатика, фігурне катання та ін.). Виходячи з таких пропозицій, деякі вчені вважають доцільним узяти за критерій оцінювання певні характерні помилки і недоліки в усних відповідях і письмових роботах. Необхідно розробити норми оцінок, тобто визначити кількість допущених помилок і недоліків, які відповідають певній оцінці. Критерії і норми оцінок слід розробляти для кожної навчальної дисципліни, тому зникає необхідність у будь-яких універсальних, узагальнених критеріях оцінювання.

У вищих навчальних закладах користуються чотирибальною системою оцінювання знань, умінь та навичок студентів: «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно». Оцінки «відмінно» заслуговує студент, який виявив усебічні, систематичні та глибокі знання, здатність самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений - з основною і додатковою літературою, рекомендованою програмою. Така оцінка передбачає також засвоєння студентом взаємозв'язку основних понять дисципліни і їх значення для набутої професії. Оцінку «добре» ставлять студентіві, який засвоїв навчально-програмний матеріал у повному обсязі, успішно виконує передбачені програмою завдання, опрацював основну літературу, рекомендовану програмою - тобто студентіві, який засвідчив систематичний характер знань із дисципліни і здатний до їх самостійного поповнення й оновлення у процесі подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Оцінки «задовільно» заслуговує студент, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого на-

вчання і майбутньої роботи за професією, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною літературою, рекомендованою програмою. Зазвичай цю оцінку виставляють студентам, що припустилися огріхів у відповіді на іспиті та при виконанні екзаменаційних завдань, але продемонстрували спроможність усунути їх. Оцінку «незадовільно» ставлять студентів, в знаннях якого є прогалини, який припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань, тобто студентів, який неспроможний продовжити навчання чи приступити до професійної діяльності після закінчення вищого навчального закладу без додаткових занять з відповідної дисципліни.

Чотирибальна система оцінювання знань, умінь і навичок студентів вимагає істотного вдосконалення або її заміни. Головні її недоліки такі: недостатня мотивація до наполегливості навчально-пізнавальної діяльності, бо орієнтує на отримання мінімуму знань («склав» - «не склав»); розрахована на репродукцію знань і мислення (в сесійних умовах швидко накопичена інформація швидко «вивірюється»); суб'єктивізм у оцінюванні знань студента; невідповідність шкільній системі, до якої звикли студенти як колишні учні та ін.

Поряд із чотирибальною традиційною системою оцінювання знань дедалі популярнішою стає рейтингова система, яка ґрунтується на накопиченні оцінок за певний період навчання (модуль, семестр, рік, увесь термін навчання) за різнобічну НПДС. Сума цих оцінок слугує кількісним показником якості НПДС порівняно з успіхами його однокурсників.

Рейтингова система оцінювання знань, умінь і навичок студентів основана на таких принципах: кожна навчальна дисципліна і робота студента з її опанування оцінюється в залікових одиницях, сумою яких визначається рейтинг; обов'язково ведеться облік поточної роботи студента, який відображається в підсумковій оцінці (в залікових одиницях); ураховуються особливості викладання різних предметів (складність, значення дисципліни в навчальному плані), тобто коефіцієнт складності (значущості); наявність різних видів контролю (вихідний, поточний, проміжний, підсумковий); навчальний рейтинг студента за семестр або рік визначається як середньоарифметичний від рейтингу з кожної навчальної дисципліни. Для втілення рейтингової системи оцінювання знань студентів важливі певні умови: готовність викладачів і студентів до її сприйняття; належне організаційно методичне забезпечення, зокрема обов'язкова самостійна робота студентів; упродовження модульного навчання; налагодження обліку роботи у формі спеціальних таблиць; застосування письмової перевірки знань тощо. Рейтингова система оцінювання знань передусім активізує самостійну роботу студента, робить її ритмічною і систематичною протягом семестру; краще мотивується навчально-пізнавальна діяльність, підвищується роль стимулювання самостійності, ініціативи, відповідальності, творчості в навчально-пізнавальній діяльності; підвищується об'єктивність оцінювання, майже цілковита незалежність від удакої чи невдакої відповіді на заліку чи іспиті; значно зменшується психологічне навантаження під час іспиту. Крім того, вона дає змогу викладачеві здійснювати індивідуалізацію навчання та диференційований підхід до студентів, сприяє раціональному вибудовуванню студентом навчання протягом семестру, особливо під час заліково-екзаменаційних сесій. Втілення рейтингової системи оцінювання в навчальний процес усуває упереджений підхід до оцінювання знань студентів; виступає ефективним засобом заохочення до навчально-пізнавальної діяльності; підвищує відповідальність студента за результати навчання; сприяє реалізації принципу індивідуалізації навчання; усуває проблему відвідування занять; вивільняє студентів час на заняття за інтересами; в аудиторії превалує дух співпраці, викладач перестає бути наглядачем тощо.

Отже, викладач повинен вдумливо і творчо підходити до використання критеріїв і норм оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Він має керуватися науковими основами методики навчально-виховної роботи, уважно ставитися до кожного студента, враховуючи його нахили, інтереси і прагнення, виявляти високу принциповість і такт.

Зарубіжний досвід оцінювання успішності студентів. Система оцінювання в різних країнах має свої особливості. Наприклад, у американських вищих навчальних закладах оцінювання знань студентів проводиться в кредитах. Кожен кредит вимагає щотижневого відвідування одноденної (50 хв.) лекції, виступу на семінарі чи участі в лабораторно-практичному (3-годинному) занятті. Крім того, студенти повинні затрачати дві години на позааудиторну підготовку до занять. За семестровий курс (3 години на тиждень) зараховують 3 кредити за 2-годинні семінарські заняття протягом семестру, 3 кредити за 2-3-годинні лабораторні заняття і один кредит за семестр.

З основних дисциплін у середині та наприкінці семестру студенти складають іспити. Оцінюють знання за літерною системою: А («відмінно»), В («добре»), С («задовільно»), D («задовільно з мінусом»), E («незадовільно»). У випадку одержання «задовільно з мінусом» студент зобов'язаний прослухати курс заново і перескласти іспит. Критерієм успішності є середньосеместровий бал. Встигаючим вважають студента, який отримав 2 бали і вище. Прізвище студента, який набрав 3,5 бала, заносять у почесний список деканату. Студент, який набрав від 1,7 до 1,99 бала, отримує попередження про необхідність підвищувати успішність, якщо ж він набирає повторно цей самий бал або від 1,1 до 1,7, то отримує серйозне попередження. Якщо студент набирає за семестр 1,1 бала чи має серйозні попередження і не може підвищити бал до 2, або ж коли після попередження набирає менше 1,7 бала, то його відраховують із навчального закладу.

У Німеччині знання студентів вищих навчальних закладів оцінюють за 5-бальною системою: «Дуже добре» (1), «добре» (2), «задовільно» (3), «достатньо» (4), «недостатньо» (5). Успішність визначають також у кредитах. Одна кредитна година на семестр означає, що студент повинен відпрацювати протягом тижня одну годину з цієї дисципліни. За 4-річний термін навчання студент має набрати 150-160 кредитів.

В італійських університетах діє цікава система курсових іспитів, які приймають комісії в складі трьох викладачів, кожен із яких може поставити максимум 10 балів. Захист письмових тез чи проекту перед комісією з 11 викладачів є завершальним іспитом навчання. Загальна оцінка може сягати 110 балів.

Інтеграція системи вищої освіти України до європейського освітнього простору, запровадження у вищих навчальних закладах кредитно-модульної системи, особливе місце в якій належить системі оцінювання рівня фахової підготовки випускника, зобов'язують кожного викладача вивчати досвід зарубіжної та вітчизняної вищої школи, творчо використовувати його у своїй практичній діяльності.

Список використаної літератури

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Історія. Проблеми / А. М. Алексюк. — К. : Либідь, 1998. — 558 с.
2. Вергасов В. М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В. М. Вергасов. — К.: Высшая школа, 1985.
3. Вітвицька С. С. Студент як об'єкт педагогічної діяльності / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського педуніверситету. — Житомир, 2000. — Вип.6. — С. 186—189.
4. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу / С. М. Гончаров. — Рівне : НУВГП, 2006. — 172 с.
5. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: практ. посіб. / Норман Е. Гронлунд. - К. : НМЦ «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. — 312 с.
6. Мельничук І. М. Система рейтингового контролю навчальної діяльності студентів при вивченні хімії /! М. Мельничук //